

21. september 1942.

Krigsoversikt lørdag 19/9-42.

Den militære utvikling de siste 14 dagene er overskygget av ødeløggelseslaget ved Stalingrads utkant. Von Bock har her satt inn divisjon etter divisjon for å ta byen innen den fastsatte frist. Hele området mellom Don og Stalingrad er nå en tysk kirkegård. Ikke i noe slag i denne eller forrige krig, kanskje med unntakelse av slaget ved Verdun, har den tyske arme hatt så store tap. Selv om Stalingrad blir bombet dag og natt, har det russiske forsvaret ikke gitt seg. Det har lyktes tyskerne etter selve kamper å bane seg litt vei gradvis, men ennå er ikke Stalingrad tapt. Om byen eventuelt blir erobret, vil tyskerne ha betalt en altfor høy pris for sin seir. Den vil ikke være av avgjørende betydning. De russiske armeene vil fremdeles være intakt, og de har store forsyninger. - Tyskerne har også rettet en offensiv mot Kaukasus. Denne spredningen av styrkene er vanskelig å forstå. Etter fremkomne meldinger ville von Bock sette alle styrkene inn mot Stalingrad, men Hitler ville erobre både Stalingrad og Kaukasus. Han undervurderte på ny russerne.

I Nordafrika gjør britiske bombefly store innhogg i Rommels forsyninger. I Atlanterhavet blir flere og flere ubåter tilintetgjort. Selv om de allierte har tap til sjøs, kommer alle vesentlige konvoier vel fram. De siste 14 dagene har det også vært 8 svære britiske angrep mot industrisentra i Tyskland. De er en viktig faktor og baner veien for invasjonen som vil avgjøre slaget i vest.

Krigens gang fra 14/9-19/9-42.Østfronten:

Slaget om Stalingrad har nå vart i 7 uker. Byen er en rykende slagplass. Det er blodige nærkamper i den n.v. utkant. Situasjonen er her spent. I s.v. er tyskerne slått tilbake. Friske sibiriske tropper er kommet fram til Stalingrad. Det var voldsomme kamper om en høyde utenfor byen. Tyskerne brukte 50 tanks og mistet halvparten av dem. De klarte imidlertid å ta høyden, men senere gikk russerne til motangrep, og etter 5 timers kamp tok de høyden tilbake. "Times" skriver om Stalingradslaget at hva utfallet enn blir, har det tapre forsvaret av byen vært et kraftig tilbakeslag for tyskerne.

Fra Kaukasus ble det meldt tidligere i uken at tyskerne hadde tatt en landsby og hatt litt framgang. Allerede onsdag hadde vinden snudd seg. Nå ble det meldt om russisk framgang. Russerne erobret torsdag en landsby. Initiativet var lørdag frendelag på russernes hender. Tyskerne hadde da prøvd å trenge seg fram mot oljefeltene i Grozny, men hele den 111. og 372. tyske luftartilleribataljoner ble helt ødelagt.

Ved Voronesj har russerne satt i gang en ny offensiv og tatt flere landsbyer. Også n.v. for Moskva har tyskerne trukket seg tilbake. Fra mittfronten ellers blir det meldt om russisk framgang. Tirsdag tok russerne her en landsby, der 4.000 tyskere falt. Et annet sted ble en befestet stilling tatt, her falt 600 tyskere. Også ved Leningrad har russerne gått fram. På finskefronten ble finsk angrep møtt med russisk motangrep, hvorved 2 finske kompanier ble utslettet.

Russerne har bombet Königsberg, Bukarest og Plutaresti med de rumenske oljefeltene.

Vestfronten

Britiske fly bombet mandag Bremen. Natt til tirsdag var målet Wilhelmshafen. Det ble gjort store skader, og det brøt ut veldige branner. Under bombingene var det en kraftig eksplosjon i byen. 2 fly gikk tapt. Engelsekmennene var over Tyskland igjen natt til onsdag. Forskjellige steder ble bombet. Onsdag i skumringen angrep engelske fly Wiesbaden. Natt til torsdag var Rhur målet. Angrepet var meget kraftig. Også her ble det gjort store skader og tentt store branner. 39 fly gikk tapt. Natt til lørdag lå store styrker britiske fly ut miner i fiendtlige farvann. Skipsfart utenfor den nederlandske kyst og krigsviktige mål i det okkuperte Frankrike ble bombet. 5 fly savnes. Bombene som nå blir sloppet ned er på 4.000 kg. Karlsruhe var den første byen som fikk føle tyngden av dem. Her ble 1 km. jernnet med jorden. På fabrikker og liknende ble det observert svære skader. I Wesselsdorf var det enda verre. Her ble bl.a. 3 store stålfabrikker sterkt skadet. Både i Karlsruhe og Düsseldorf ble det gjort store skader i havnen.

For 2 år siden spurte de tyske avisen om hvor lenge londonerne ville holde ut. Siste uke har det ikke vært tyske fly over Storbritannia.

En stor amerikansk konvoi er kommet vel fram til England.

Det blir konstanteret en stadig sterkere motstandsånd i Frankrike. 116 franske gisler er henrettet som represalier for at 1 tysk soldat ble drept og 30 såret ved et bombeattentat. - Formannen i det franske protestantforbund har sendt en protest mot deporteringen av jøder og andre. "Det er min tunge plikt å protestere mot de nye skritt som er tatt mot jødene", sier han bl.a. "Den respekt for individet som ble lovet, er trådt under føte."

Afrika:

Det blir fra Egypt meldt om kanonduell og patruljevirkksomhet. Engelsekmenn som landet ved Tobruk påførte fienden store tap. Bengasi, Tobruk og Mersa Matruk og flere flyplasser er bombet.

Madagaskar har beitt om våpentilstand. Britene er nå bare 145 km. fra hovedstaden på øya. Amerikanske tropper er landet i franske Territorialafrika, i Kongo og i Belgisk Kongo.

I det midtre Middelhav har britiske fly nått treffere på et svært handelskip.

Det fjerne Østen

Kinesiske tropper har gjensrobret nok 1 ly, og hovedstaden i en provins er omringet. På New Guinea er det et stort slag i gang å Owen Stanley-fjellene. Amerikanske marine-soldater har slått tilbake japanere som ble landsatt på en av Salomonøyene. Allierte fly har bombet japanerne kraftig. I Stillehavet er 4 store skip senket, derav 1 tankskip. 4 skip ble skadet.

Amerika bygger skip på gjennomsnittlig 83 dager.

2 skip er senket utenfor Norskekysten.

Rikstingets utsettelse.

Den sterke motstand mot Quislings riksting har gjort at han ikke kan realisere tanken. Rikstinget er derfor utsett. Hensikten med det var å gi Quisling et nytt grunnlag for sitt ~~hans~~ forræderstyre og gi ham frie hender til å slutte fred med Tyskland for at han så kunne mobilisere norsk ungdom. Disse planene strandet på at alle organisasjonsmedlemmene reagerte kraftig. En protestbevegelse som lærernes og prestenes tok form. Protestene strømmer inn til nasistene. De fagorganiserte bemerker også i sine protestskriv at matsituasjonen stadig er blitt dårligere og arbeidsforholdene verre uten at Landsorganisasjonen ~~støttet~~ har gjort noe for å hjelpe på det. Den har derimot vært tyskerne behjelpelig når det gjaldt utskrivning til tysk slavearbeid. Også Norsk Industriforbund har protestert. Tyskerne har nå beordret rikstinget utsatt. Motsetningsforholdet mellom tyskerne og NS får stadig nye utslag. Forholdet mellom Terboven og Quisling skal være dårlig. Terboven vil helst riste Quisling av seg og ta ledelsen selv. Tyskerne nærer bare forakt for Quisling og hans forrædere. De der med skadefryd på opposisjonen innen NS mot å bli sendt til Østfronten. I alt krever tyskerne 3.000 mann. Det er halvparten av NS' våpenføre menn. Opposisjonen har vært så sterk at Fritt Folk to ganger har uttalt seg om den våpenføre del av NS-medlemmene som av "en eller annen grunn" bærer solkors et.

En rømling forteller at av 900 i den norske legion i Finland er 340 igjen. Det er stadig strid mellom tyskerne og de "norske" legionen bestående av bunnfallet av norsk ungdom.

President Roosevelt har i Amerika overlevert ubåtjageren "Hakon VII" til den norske marine i henhold til låne- og leieloven. Presidenten sa bl.a.: "Dersom det er noen som ikke forstår denne kråk, så la ham vende blikket mot Norge. Med seig utholdenhet kjempet det norske folk i hjemlandet sitt. Dersom det er noen som ikke tror på demokratiens seir, så la ham vende sitt blikk mot Norge. Med seig utholdenhet kjemper det norske folk på hjemmefronten. Motta dette skip som et tegn på vår beundring. Måtte den dagen være nær da det frie norske flagg helst bør borte i Amerika kan føres hjem til fri norsk havn. Kronprinsesse Märtha takket på Konges vegne. "Ja, vi elsker" ble til slutt spilt."

Nyhetsene søndag aften:

Kommunikatet fra det britiske luftdepartement opplyser at store styrker britiske fly i natt var over Sør- og vest-Tyskland. En avdeling bombet München. Det brøt her ut store branner. En annen avdeling var over Saardalen. Atter andre fly var over tyskokkupert område og bombet lokomotiver og godstog. Fiendtlig skipsfart utefor den nederlandske kyst ble også bombet. 10 fly savnes etter alle disse operasjonene. Det er første gangen München er bombet etter at den britiske flyvirk-somheten fikk slikt omfang. Sist byen var gjenstand for bombardement var 8. november 1940. Innbyggerne fikk nå høve til å sam-menkikne.

Kampene ved Stalingrad fortsetter. Noen gater er ryddet opp for tyskere i den n.v. utkant. I noen få gater her er det ennå tyskere. En korrespondent skriver at det foregår de mest blodige gatekamper i historien. Av og til ruller store kollar-ner av tyske tanks til angrep mot barikadene. Det er heftige nær-kamper. I Kaukasus er tyskerne drevet tilbake i angrepsforsøk. I en by nær Voronesj er det gatekamper. Kommunikatet opplyser ikke i hvilken by. Ved Briansk er en stilling erobret. Også ved Leningrad har russerne hatt frengang. - President Roosevelt spesielle utsending, Wendell Wilkie, er kommet til Moskva.

Den finske minister i Washington har opplyst at Finland ønsker å slutte krigen så snart Finlands sikkerhet er garantert. Han sier videre at det er ikke noen jødeforspølgelser i Finland, og det er ikke funnet sted noen forandring i jødenes stilling.

Den engelske marineministeren, Alexander, har sagt at i det siste 2 1/4 år er britiske tap av slagskip, hangar-skip, kryssere og destroyere blitt erstattet. Den engelske krigs-minister opplyser at de nye engelske tanks er de beste i verden.

Kommunikatet fra midtøsten forteller bare om patruljevirk-somhet. Det er ikke noe nytt til lands, og i luften er virksomheten mindre. De britiske troppene på Madagaskar har snart nådd hovedstaden på øya.

De japanske sjøstridskrefter har lidd et 5. nederlag. I et sjøslag ble 2 japanske slagskip sterkt skadet. Allierte bombefly har bombet japanske baser på Salomongyene. Også over New Guinea har det vært alliert flyvirk-somhet, særlig har det gått ut over flyplassen Ley.

Det er beordret 200.000 storfe slaktet i Norge. Kjøttrasjonen i Tyskland er øket.

En medisinsk student fra Oslo er død i tysk fangenskap.

Den kjente forretningsmann i Bergen og Hauge-sund, Rabinowitz, er avgått ved døden i tysk fangenskap. Han ble 55 år gammel. Siden våren 1941 har han sittet i konsentrasjonsleir i Tyskland.

Norsk lyrikk etter 1814.

I denne tiden da nasistene prøver å forvirre vår tankegang og ødelegge våre idealer, gør det styrke å kunne ty til våre avdøde dikteres verker. Her finner en nasjonens tanker og følelser uttrykt. Norsk lyrikk er i dag for oss en uuttømmelig gullgrube. Vi vil i dag se på Wergeland's politiske oppfatning slik den kommer til uttrykk i diktene hans.

Wergeland vokste opp og virket i grunnlovens barndom. Selv kalte han seg konstitusjonens 6 år eldre bror. Han var begeistret for og dtelt over Eidsvelismennenes verk. Han hyldet vår nasjonale frihet og like mye den friheten og de rettighetene grunnloven ga menneskene. "Hvilke ere Bergernes almindelige Rettigheder?" spør han, og han svarer:

"At tro og tale frit, at virke frit hvor Loven forbyder ei, og hvor man tør for Nam deroven, at nyde selv den Frugt som vokser av vor Øved, at være sikker på sit Gods og på Personen, at sætte sig mot Den som kuer Rettighed, ja bar han endog Kronen."

Wergeland's begeistring for den nye norske forfatning måtte også gi han en kjensle av slektskap med det engelske folk, da grunnloven var ved siden av Frankrikes grunnlov av 1789 og Amerikas av 4. juli 1776 bygde på den engelske forfatning slik den hadde utviklet seg fra 1689. Han kalte England "frihedens sitadell i Havet", og i diktet "England i Sigte" skildrer hansin stemning ved synet av klippene ved Dover:

"Hist se Englands Grundvold stærk:
muslinghvild Cement fra Grunden!
Frihed har sit Forsvaraværk
midt i Havet funden."

Wergeland fant imidlertid ikke grunnloven vår fullkommen. En paragraf ville han ha bort, paragraf 2 som stengte jødene ute fra riket. Han sa det kjente:

"Jeg troer vor Grundlov beist på Jøri,
dog ej at beist er hvert et Ord,
saaledes troer jeg for Ekempel
at hver bør vælge frit sit Tempel;
man friest være bør i Tro
thi bør foranires paragraf 2."

I denne tiden da vold og undertrykkelse er satt i høsetet i store deler av Europa, da vårt eget folk blir trampet under fremmed hel og pressen er lagt i lenker, bør en lese Wergeland's vesle perle

"For Trykkefriheden.

Kan Aandens Killier, Tankens Flugt
de taale Tvang?

Skal Sandhed ligesaa straales
i egot hjerte indelukk?
Som jaerende Almindel Flugt
i Hulen trang?

Nej, Presse, løft dia stærke Arm!
Befri Alverden i din Haarm
fra Tvang."